

راه حل نهایی مناقشه هسته‌ای ایران چیست؟

منتشر شده در دوشنبه، 25 آذر 1392 12:59

سید حسین موسویان

بحران هسته‌ای ایران، مهم‌ترین اولویت غرب در دهه گذشته

برنامه هسته‌ای ایران اولویت اول دولت‌های غربی در دهه گذشته بوده است. از سال ۲۰۰۶ نظام ظالمانه تحریم‌ها شکل گرفت. در ۲۴ نوامبر ۲۰۱۳، اعضای ثابت شورای امنیت سازمان ملل به همراه آلمان (گروه ۵+۱) از تکرار اشتباهات گذشته پرهیز کرده و از طریق مذاکره واقعی و صادقانه به مهم‌ترین توافق در پرونده هسته‌ای ایران رسیدند. بر اساس این توافق ایران غنی‌سازی اورانیوم بیش از ۵ درصد را متوقف کرده، ذخایر اورانیوم خود را محدود کرده و امکان دسترسی بیشتر به تأسیسات اتمی خود را برای بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (آی‌ای) فراهم می‌کند. بعلاوه، ایران از انجام فعالیت‌های بازفرآوری اجتناب کرده و توسعه بیشتر تأسیسات آب‌سنگین اراک را متوقف می‌کند. در عوض، ۵+۱ تحریم‌های جدیدی را تصویب نکرده و تحریم‌های محدودی را نیز برمی‌دارد. علیرغم این پیشرفت تاریخی، این سؤال باقی می‌ماند که آیا ایران و شرکای مذاکرات از این فرصت تاریخی برای رسیدن به راه‌حلی جامع و پایدار در شش ماه تا یک سال آینده استفاده خواهند کرد یا خیر.

تغییر دولت ایران یکی از عوامل موفقیت مذاکرات بود

دلایل پیشرفت در ژنو چه بود؟ چهار عامل را می‌توان دلیل شکل‌گیری توافق اولیه دانست:

- دلایل موفقیت

۱- معیارهای مذاکرات تغییر کرده است. انتخابات ریاست‌جمهوری ایران رئیس‌جمهور «روحانی» را به قدرت رساند. رویکرد میان‌رو و متعادل او در انتصاب مقامات ارشد ایران نیز دیده شد. وزیر امور خارجه، «جوآد ظریف» و «علی‌اکبر صالحی»، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران، هر دو تحصیل‌کرده آمریکا هستند. دبیر جدید شورای عالی امنیت ملی، «علی شمانی»، یک فرمانده میان‌رو سپاه پاسداران است. همه آنها طرفدار تنش‌زدایی در روابط با آمریکا و عوامل منطقه هستند. در عین حال انتخاب مجدد «باراک اوباما» تضمینی برای موقعیت داخلی او شد و در همین حین وزیر امور خارجه «جان کری» و وزیر دفاع «چاک هگل» روح تازه‌ای را در روند مذاکرات دمیدند.

سیاست آمریکا از عدم غنی‌سازی به عدم تولید بمب تغییر یافته است

۲- سیاست آمریکا از «عدم غنی‌سازی» به «عدم تولید بمب هسته‌ای» تغییر کرده است. بزرگترین امتیاز اعطا شده به ایران در راستای رسیدن به توافق نوامبر مسئله غنی‌سازی بود. علیرغم این حقیقت که نمایندگان آمریکا با شتاب توضیح دادند که توافق اولیه «حق مسلم» غنی‌سازی تحت معاهده منع گسترش سلاح هسته‌ای را برای ایران به رسمیت نمی‌شناسد، اما متن توافق موقت بیان می‌کند که توافق دائم «شامل برنامه غنی‌سازی معین با معیارهای مورد توافق طرفین» خواهد بود. آمریکا از موضع قبلی خود، ردّ قطعی غنی‌سازی ایران، فاصله گرفته و سعی کرده تضمین کند که ایران به دنبال تولید بمب هسته‌ای نخواهد رفت.

مذاکره مستقیم بین ایران و آمریکا راهگشا بوده است

۳- مذاکرات مستقیم بین ایران و آمریکا. پیشرفت‌های اخیر نشان داده که هر دو طرف به کاهش اختلافات خود تمایل دارند. وزیر خارجه آمریکا، «جان کری» و هم‌تای ایرانی او «جوآد ظریف» در مذاکراتی سطح بالا شرکت کرده و روسای جمهور آمریکا و ایران اولین مکالمه تلفنی از ۱۹۷۹ تاکنون را در هفته آخر اکتبر ۲۰۱۳ برقرار کردند. در گذشته، ایران با تمام اعضای ۵+۱ به جز آمریکا مذاکره می‌کرد. از آنجا که حمایت آمریکا کلید اصلی روند مذاکرات آمریکا است، بهبود روابط راه‌حلی برای این مشکل بوده

نظرسنجی اخیر که به درخواست «روحانی» برای دانستن نظرات عمومی انجام شد نشان داد که ۸۰ تا ۹۰ درصد مخاطبان خواستار روابط بهتر ایران با آمریکا هستند. کاهش دشمنی بین آمریکا و ایران می‌تواند تأثیر سازنده‌ای بر اکثر مسائل مهم خاورمیانه - از امنیت سوریه، افغانستان و عراق، تا همکاری در جنگ علیه افراطی‌گری و تروریسم- داشته باشد. به هر حال، همچنان موانع مهمی بر سر راه عادی‌سازی روابط دوجانبه باقی است. توافق نهایی باید مورد تایید کنگره قرار گیرد و به طور کلی مخالفان هرگونه توافق با ایران در داخل آمریکا بسیار زیاد هستند. ایران و آمریکا باید از دیپلماسی قوی‌تر در مسائل فراتر از مقوله هسته‌ای بهره گیرند تا بتوانند راه را برای رسیدن به راه حل نهایی هموار کنند.

تنها راه حل مشکل هسته‌ای ایران دیپلماسی است

توافق نوامبر بین ایران و ۵+۱ شامل شرایط بردبرد برای تمام طرفین درگیر است. این توافق نشان داد که تنها دیپلماسی می‌تواند این بن‌بست را برطرف کند. رسیدن به توافق نهایی از طریق یک بسته جامع بر اساس پنج اصل بیان شده در بالا، وظیفه اصلی مذاکره‌کنندگان است. یک راه حل بلندمدت برای معضل هسته‌ای ایران می‌تواند راه را برای تعامل سازنده با ایران در منطقه و همکاری برای تحقق بخشیدن به ایده «خاورمیانه عاری از هرگونه سلاح کشتار جمعی» هموار سازد. این فرصت نباید از دست برود.

منبع: سایت اشراف به نقل از اندیشکده آلمانی «بنیاد کورپر»